

טו התורה

ברית אמת // המשגית, הרב שרון יוסט שליט"א

כֹּה אָמַר ה' אִם לֹא בְרִיתִי יוֹסֵם וְלִילָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי: (ירמיהו לג, כה)

הביטוי "ברית" מופיע פעמים לא מעטות בפרשה הקודמת ובפרשתנו (בפרשת נח פרק ט פסוקים ח-יז, מופיעה המילה 7 פעמים).

ביום ההוא כרת ה' את אברהם בְּרִית לְאִמְרָא לְזַרְעָא נִתְּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל הַנֶּה פָּרַת: (פרק טו פסוק יח)
וְאֶתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וְאֶרְבֶּה אוֹתְךָ בְּמֵאָד מְאֹד: (יז, ב) אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתְּךָ וְהָיִיתָ לְאֵב הַמּוֹן גּוֹיִם: (שם, ד)
וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעָא אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת לָךְ לֹא-לְהִיּוֹת וְלִזְרַעָא אַחֲרֶיךָ: (שם, ז)
וְאֶת-בְּרִיתִי אֲקִים אֶת-יִצְחָק (שם, כא)

משמעות הברית אצל נח, הינה הבטחה חד-צדדית של הקב"ה (ו, יח):

וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבִאתִי אֵל הַתֵּבָה אִתְּךָ וּבְנִי וּבָשָׂר וְנֶפֶשׁ בְּנִי אִתְּךָ:

ופירש רש"י: "ברית היה צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו, ושלא יהרגוהו רשעים שבדור". וכן פירש ראב"ע: "לאות שהשם נשבע לו שלא ימות הוא ובניו במבול". ובלשון הרמב"ן: "והברית הוא דבר השם כשיגזור אומר בלא תנאי ושיור ויקיים". אך כבר ראב"ע כותב בפרוש המילה: "וטעם ברית - הסכמה, ודבר שבחרו שנים". הוה אומר, יש כאן מהלך דו-סטרי, שמן הסתם מחייב את שני הצדדים.

ואמנם, אברהם אבינו מבין את עומק העניין, ולכן הוא שואל: "וַיֹּאמֶר ה' א-להים בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינְךָ שֹׂנֵא" (טו, ח). אכן, בהמשך דברי ה' אל אברהם מתגלה הצד השני של המטבע (יז, ט-יד):

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל אַבְרָהָם וְאָתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אִתְּךָ וְזַרְעָא אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם: זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעָא אַחֲרֶיךָ הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: וְנִמְלַתֶם אֶת בֶּשֶׂר עַרְלָתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: וְכֵן שְׁמַנְתָּ יָמִים יְמֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם: וְלִיד בָּיִת וּמִקְנֵת כֶּסֶף מִכָּל בֶּן נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזַּרְעָךָ הוּא: הַמּוֹל יְמֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשָׁרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמֹל אֶת בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיקָא אֶת בְּרִיתִי הַפֶּר:

על האדם לקיים את חלקו בהסכם, והקב"ה יקיים את חלקו שלו.

הרמב"ן (שם) מראה מקום לפסוק בספר מלאכי: "בְּרִיתִי הִיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְאֶתְּנָם לוֹ מוֹרָא וַיִּיכָרְאֵנִי וּמִפְנֵי שְׁמִי נָחַת הוּא" (ב, ה). הנביא נוזף בכוהנים על יחסם המזלזל לעבודת הקורבנות (שם, ב-ג):

אִם לֹא תִשְׁמְעוּ וְאִם לֹא תִשְׁמְרוּ עַל לֵב לִתֵּת כְּבוֹד לְשִׁמִּי אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשַׁלַּחְתִּי בָכֶם אֶת הַמֶּאֱרָה וְאֶרְוִיתִי אֶת בְּרִכּוֹתֵיכֶם וְגַם אֶרְוִיתִי כִּי אֵינֶכֶם שֹׁמְרִים עַל לֵב: הִנְנִי גֹעַר לָכֶם אֶת הַזֶּרַע וְזִרְיָתִי פָּרַשׁ עַל פְּנֵיכֶם פָּרַשׁ חֲגִיבֶיךָ וְנִשְׂאָ אֶתְכֶם אֵלָיו:

אם הכוהנים אינם מקיימים את הברית, לא רק שאין ברכותיהם מתקיימות, אלא הן מזיקות. וכך אומר המלבי"ם:

וארותי את ברכותיכם, מה שאתם מברכים את העם בברכת כהנים אחר הקרבת הקרבן, שנאמר על זה 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם', שעל ידם יברך ה' את העם. אבל עתה שאתם מסלקים שמי מבני ישראל ומחללים אותם, אהפוך ברכותיכם לקללה.

במקום שיתקיים: "וַיִּדְעָתֶם כִּי שַׁלַּחְתִּי אֵלֵיכֶם אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת לְהִיּוֹת בְּרִיתִי אֶת לִוִּי אֲמַר ה' צְבָאוֹת" (שם, ד) - אתם: "וְאֶתֶם סִרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ הַכְּשִׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה שֶׁחֲתַם בְּרִית הַלִּוִּי אֲמַר ה' צְבָאוֹת" (שם, ח) - וממילא: "וְגַם אֲנִי נִתַּתִּי אֶתְכֶם נְבָזִים וְשֹׁפְלִים לְכָל הָעָם..." (שם, ט). ולא רק בבין אדם למקום הפרו את בריתם, אלא גם בין אדם לחברו או לאשתו (שם, י-יט):

הָלוֹא אֵב אֶחָד לְכָלְנוּ הָלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאֵנוּ מִדּוֹעַ נִבְגַּד אִישׁ בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ: בְּגָדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהָב וּבָעַל בַּת אֵל נָכָר: יִכְרֹת ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עֵר וְעֵנָה מֵאֵהָלִי יַעֲקֹב וּמִגִּישׁ מִנְחָה לַה' צְבָאוֹת: וְזֹאת שְׁנִית תַּעֲשׂוּ כִּפְסוֹת דְּמָעָה אֶת מִזְבַּח ה' בְּכִי וּנְאֻנָּה מֵאִין עוֹד פְּנוֹת אֵל הַמִּנְחָה וְלִקְחַת רָצוֹן מִיָּדְכֶם: וְאֶתְרַתֶּם עַל מָה עַל כִּי ה' הַעִיד בֵּינֵךְ וּבֵין אֲשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אָתָּה בְּגִדְתָּהּ בָּהּ וְהָיָה חֲבֵרְתָּךְ וְאֲשֶׁת בְּרִיתְךָ: וְלֹא אֶחָד עָשָׂה וְשָׁאָר רִיחַ לוֹ וְמָה הָאֶחָד מְבַקֵּשׁ זֶרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וּבְאִשְׁת נְעוּרֶיךָ אֵל יִבְגֹּד: כִּי שָׁנָא שְׁלַח אֲמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִסֶּה חֻמָּם עַל לְבוּשׁוֹ אֲמַר ה' צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם וְלֹא תִבְגְּדוּ:

ההפך משמירת הברית הוא בגידה, והנביא מוכיח את העם על בגידתם בנשותיהם, על אף שהיו איתם לאורך כל הדרך הקשה בשוכם מגלות בבל.

מאברהם אבינו נלמד לא רק את כח האמונה באל אחד, אלא את היושר והאמת, הן כלפי שמיא והן איש לאשתו ואיש לרעהו.

כִּי יִדְעָתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְאָה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט: (בראשית יח, יט)

מזל טוב //

לנשיא הישיבה
הרב מרדכי גרינברג
לרגל הולדת הנינה

כתב השו"ע (או"ח מז, י):

אם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, כיון שדעתו לחזור וללמוד לא היה הפסק.¹ וה"ה לשינה ומרחץ ובית הכסא, דלא היה הפסק.

מכאן משמע שפשוט לשו"ע ששינה לא היה הפסק. אלא שבסעיף הבא הוא כותב: "שנת קבע ביום על מיטתו היה הפסק. וי"א דלא היה הפסק. וכן נהגו" - ולכאורה קשה, שבסעיף הקודם כבר כתב ששינה לא היה הפסק, וכאן מציג זאת בתור מחלוקת. ועל כרחנו צריך להסביר, שבסעיף י דיבר על שנת עראי, שהיא לכל הדעות לא מהווה הפסק, אבל לגבי שנת קבע יש מחלוקת בדבר, ועל דין זה דיבר בסעיף יא.

בטור (או"ח סימן מז) כתוב:

אף אם לומד בלילה הלילה הולך אחר היום, ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן. ואם ישן, כתב אדוני אבי ז"ל בתשובת שאלה, שאף ביום אם ישן שינת קבע על מטתו היה הפסק, וצריך לחזור ולברך. אבל אם רגיל להתנמנם מיושב על אצילי ידיו - שינת עראי היא ולא היה הפסק.

משמע מכאן שלדעת הרא"ש, וכן דעת בעל הטורים, גדר הפסק בברכות התורה תלוי דוקא בשינה, ואפילו ישן ביום צריך לברך. אלא שיש חולקים בדבר, והם ר"ת והאגור בשם אביו, ולדעתם שינה לא מפסיקה, אלא הברכה מתחדשת בכל יום.

¹ היו שרצו לדייק מדברי השו"ע, שדוקא אם הייתה דעתו לחזור וללמוד אין צריך לברך שוב ברכות התורה, אבל אם לא חשב לחזור וללמוד אלא שנמלך אחר כך, חוזר ומברך. וכן כתב הרא"ש בתשובה. ויש חולקים (הט"ז ועוד), וסוברים שאפילו אם לא היה בדעתו בתחילה לחזור וללמוד - אינו חוזר ומברך אם החליט ללמוד.

כיסוי ראש בחתונה // הרב משה גולדשטיין

במאמר זה נבקש לבחון האם יום החתונה הוא היום שבו הזוג הופכים מרווקים לנשואים. ואם הם הופכים לנשואים, האם מיד חלים עליהם כל הדינים של זוג נשוי. בדגש על ההשלכה ההלכתית על אשה נשואה: האם כלה חייבת בכיסוי ראש כבר במהלך החתונה?

א. מקור חיוב כיסוי ראש לאישה

נבאר תחילה את המקור לכיסוי ראש.

מובא בגמ' ברכות (כד ע"א): "אמר רב ששת: שער באשה ערוה, שנאמר שערך כעדר העזים". וכן פסק שו"ע (אה"ע כא, א-ב):

צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד... ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שעה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה¹ ואחת אשת איש.

ב. כיסוי ראש לארוסה

השו"ע מציין את דינה של אשת איש, מה יהיה הדין בארוסה?² זהו דיון נרחב ולא כאן המקום להכנס אליו בצורה יסודית.³ רק נציין שהדבר מציב במחלוקת אחרונים:

המצדדים שארוסה צריכה לכסות ראשה הם: שו"ת מהר"י הלוי (אח של הט"ז. סי' ט), חוות יאיר (סי' קצו),⁴ שו"ת רע"א (מהדו"ט סי' עט), וכן פסק המשנ"ב (סי' עה ס"ק יא): "ובתולדות ארוסות אסורות לילך בגילוי הראש".

¹ עיין בנושאי הכלים שם מה הכוונה 'פנויה'.

² יש להעיר, שארוסה היא אשה שהחתן קידש ע"י טבעת (מה שנעשה היום בחתונה), ולא מי שאנו קוראים היום ארוסה.

³ הרוצה להרחיב יעיין באוצר הפוסקים סי' כא ס"ק כז, ובשד"ח מערכת ד ס"א.

⁴ אם כי, ייתכן שלא אמר כן למעשה, אלא רק כדי להפחיד את השואל ששאל שאלה מזעזעת ורצה להניאו ממעשיו.

והקשה המג"א על השו"ע ממה שכתב בסעיף יב: "אף אם למד בלילה הלילה הולך אחר היום שעבר, ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן". וקשה, כאן פסק כדעת הרא"ש, שהדבר תלוי בשינה, והלא בסעיף יא פסק ששינת קבע ביום לא היה הפסק. וא"כ כמי סובר השו"ע - כרא"ש או כרבנו תם?

רע"א בהגהותיו לשו"ע תירץ, שהשו"ע פוסק להלכה כרא"ש, ובאמת הדבר תלוי בשינה, וכך סוברים רוב הפוסקים. ומכל מקום נהגו שלא לברך ביום אף שישן שנת קבע, משום ספק ברכות להקל חששו לסברת ר"ת. ולכן כך כתב גם השו"ע.

ונראה להוסיף, שהדבר תלוי במחלוקת האם חיוב ברכות התורה מדאורייתא או מדרבנן. למ"ד שהוא דרבנן, וזו דעת הרמב"ם והשו"ע - אכן בספק לא מברכים כי זה ספק דרבנן, וכך נהגו הספרדים (כמובא בכה"ח). ולמ"ד שהיא דאורייתא (רמב"ן, רשב"א ועוד), גם בספק צריך לברך. וכך אכן כתב המשנ"ב שבמקרה שיש לאדם ספק אם בירך ברכות התורה צריך לחזור ולברך. ואם כן לכאורה לפי דעה זו גם הישן ביום יצטרך לברך מספק.

הלכה למעשה,² נראה שנוטים אחר דעת הרא"ש, ששינה מצריכה ברכה נוספת. ולכן אם קם באמצע הלילה ללמוד וחזר לישון צריך לברך ברכת התורה. אלא שביום נוהגים שלא לברך גם אם ישן שנת קבע.

ואם היה ער כל הלילה, לפי דעת פוסקי אשכנז נראה שצריך לכוון לצאת בברכה של אדם אחר שישן. ואילו לפי פוסקי ספרד, וכך מובא בשם האר"י, יכול הוא בעצמו לברך.

² על פי ילקוט יוסף קיצוש"ע סימן מז, ופניני הלכה הלכות תפילה.

המצדדים שאינה צריכה ללכת עם כיסוי ראש הם: שו"ת שבות יעקב (ח"א סי' קג), רבי יעקב בן מהרמ"ש (הובאה תשובתו בשו"ת מים רבים סי' כח), שו"ת יחוה דעת (חלק ה סימן סב), וראה שם שמביא פוסקים נוספים.

ג. חיבת חופה קונה

האם הכלה ביום חתונתה נחשבת ארוסה או נשואה?⁵ אם כלה בזמן חתונתה נחשבת ארוסה, אזי חיובה בכיסוי ראש תלוי במחלוקת הנ"ל. אך אם נחשבת נשואה, לכו"ע חייבת בכיסוי ראש.

שאלה זו תלויה בשאלה המובאת בכתובות (נו ע"א): מהו המעשה הגורם לארוסה להיות נשואה?

בעי רבין: נכנסה לחופה ולא נבעלה, מהו? חיבת חופה קונה, או חיבת ביאה קונה?

הגמרא פושטת שחיבת חופה קונה. אם כן, המעשה הגורם לנישואין הוא חופה. וכן מובא בשו"ע (אה"ע סא, א): "כיון שהכניס האיש ארוסתו לחופה, אף על גב שלא נבעלה, הרי היא כאשתו לכל דבר".

ד. גדר חופה

כעת צריך לברר - האם יש חופה ביום החתונה? כדי לענות על שאלה זו, צריך לברר מהי חופה.

הרמב"ם (אישות י, א) כותב כך:

הארוסה אסורה לבעלה מד"ס, כל זמן שהיא בבית אביה... עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה ויפרישנה לו. וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה, והוא הנקרא נישואין בכל מקום.

מדברי הרמב"ם משמע ש'חופה' היא הבאת האישה לביתו וייחוד עמה. ובהלכה ב' מבאר שכוונתו לייחוד הראוי לביאה (ולכן יש בעיה בחופת נידה).

⁵ הערה חשובה: לשאלה זו השלכות רבות במקרה שח"ו החתן או הכלה מתו ביום החתונה: האם יש כתובה, האם צריך לנהוג אבילות, האם החתן יורש את אשתו, אם הוא כהן האם נטמא לה ועוד. כאן אנו מתמקדים בשאלת כיסוי הראש, אך הדיון נכון ושייך לכל ההשלכות הנ"ל.

הוא למד כן ממה שמובא בגמ' בכתובות (ב"ע"א) "מתוך שאינו יכול לכונוס - אינו מעלה לה מזונות; לפיכך, חלה הוא, או שחלתה היא, או שפירסה נדה - אינו מעלה לה מזונות". מדוע לא מעלה לה מזונות אם היא נידה, הרי היא ראויה לנישואין! משמע שאינה ראויה לנישואין כי חופה זה ייחוד ואינו יכול להתייחד עם נידה.

הר"ן (כתובות א"ע"א מדפי הרי"ף) דוחה את ראיית הרמב"ם, וסובר שגם כאשר היא נידה בידו להכניסה לחופה, אך כיון שחופה זו אינה מסורה לביאה, לא חייבוהו חכמים לכנסה. עוד הוא מוסיף ומקשה על הרמב"ם, מהגמ' ביבמות (נז"ע"ב), ומגמ' בכתובות (יב"ע"א), ע"ש.

לכן, מבין הר"ן שחופה היא הבאה לביתו לשם נישואין, גם ללא ייחוד.

יש שיטות נוספות מהי חופה: התוס' (יומא יג ע"ב ד"ה לחדא) סוברים שיציאה עם הינומא היא החופה. ארחות חיים (כתובות ס' ד) מביא בשם העיטור שהכוונה למעין סוכה העשויה מוורדים וכדו' ששם מתייחדים. והתשב"ץ (ס' תסא) מביא אפשרות נוספת של פריסת סודר על ראשם.

ניתן להבחין, שמלבד שיטת הרמב"ם שהיא ייחודית, יש קו משותף בין שיטות הראשונים, שהחתן צריך לעשות מעשה שימחיש שהאישה עזבה את ביאת אביה ועברה לרשותו.⁶

השו"ע (אה"ע ס' נה וס' סא) פוסק כרמב"ם, שחופה היא ייחוד והבאה לביתו. ואילו הרמ"א מביא את שאר שיטות הראשונים:

ו"א דחופה אינה יחוד, אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נישואין. ו"א שהחופה היא שפורסין סודר על ראשם בשעת הברכה. ו"א דחופת בתולה משיצאה בהינומא.

ואכן נחלת שבעה, וחזון איש (אה"ע סג, יז) פוסקים, שגם ללא ייחוד החתן והכלה נחשבים נשואים.

הרמ"א מוסיף שנהגו לצאת ידי כל השיטות, ולהתייחד בחתונה עצמה:

והמנהג פשוט עכשיו לקרות חופה מקום שמכניסים שם יריעה פרוסה על גבי כלונסות, ומכניסים תחתיה החתן והכלה ברבים, ומקדשה שם ומברכין שם ברכת ארוסין ונשואין, ואח"כ מוליכים אותם לבית ואוכלים ביחד במקום צנוע.⁷

האחרונים מצאו סמך למנהג חדר הייחוד, מדברי הזוהר פרשת פינחס (דף רמא עמוד ב). ע"ש.

עכ"פ יוצא, שאם התייחדו בחדר ייחוד בחתונה, לכו"ע האשה נחשבת נשואה, ובאותו רגע חלים על שניהם כל הזכויות והחובות שיש לאשה כלפי בעלה ולאיש כלפי אשתו. כך שלצורך הענין, אם ח"ו החתן ימות מיד לאחר חדר הייחוד, אשה זו מקבלת כתובה, וישבת שבעה וכו'.

אך אם לא התייחדו, לדעת הרמב"ם ושו"ע, האשה אינה מוגדרת נשואה כל משך החתונה!! רק לאחר שהזוג יסע לביתו, הם יוגדרו נשואים.

על כך יש לתמוה: הרי בזמן החתונה, עם ישראל על כל גווניו, נוהג לחוש לשיטות השונות של חופה: לכסות ראש הכלה, להיכנס תחת כלונסאות, ויש אף מכניסים את הכלה תחת טליתו. מדוע יש הנוהגים שלא להתייחד בחדר ייחוד? הרי לפי שיטת הרמב"ם והשו"ע אין כאן נישואין כלל!⁸

עוד קשה: הרי ברכו ב'חופה' שבע ברכות, ואם החופה היא באמת הייחוד בבית לאחר החתונה, יוצא שיש הפסק גדול בין שבע ברכות לבין החופה! ועוד: בחתונה מברכים פעמיים שבע ברכות - תחת החופה ובסוף הסעודה. בשלמא למי שנוהג להתייחד, פעם אחת היא על החופה ופעם

⁶ לבעל ערוך השולחן (ס' נה סעיף יד) שיטה מיוחדת ומעניינת, וטענתו היא שהפוסקים לא פליגי, וכל שיטה הציגה דרך שונה לחופה. וכל מנהג שיעשו, יועיל. וכ"כ באוצר הפוסקים ס' נה בשם פסקי הלכות.

⁷ האם צריך ייחוד גמור? הב"ח מבין שמספיק למנוע מהרבים להיות במקום שבו נמצאים החתן והכלה, וזהו ייחוד. אך הבית שמואל חולק על דבריו, וסובר שצריך ייחוד גמור.

יש שתי השלכות מעשיות למחלוקת זו: 1. לפי הב"ח צריכים למנוע מאנשים להיכנס לחדר ייחוד למשך זמן מסוים שהוא מוגדר בהלכה כייחוד (בין 2 דקות ל-8 דקות). 2. יש נוהגים להיכנס לחדר ייחוד, אלא שמקפידים שיכנסו מדי פעם אנשים כדי שלא ייחשב ייחוד. לפי הב"ח זה לא מועיל, כי גם זה מוגדר ייחוד לענין חופה.

⁸ במיוחד שרבים מהנוהגים שלא לעשות חדר ייחוד, הם אלו הפוסקים כשו"ע בשאר אורחות חיים!

שניה היא על סעודת הנישואין. אך מי שלא נוהג להתייחד, מדוע לברך פעמיים? אם הפעם הראשונה היא על החופה, הרי כל זמן שלא התייחדו אין סיבה לברך פעם שניה. ואם הפעם השנייה היא על הסעודה, מדוע שלא נחשיב ברכות אלו גם על החופה שתהיה כשיגיעו לביתם?⁹

בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ז סימן י) עונה תשובה אחת לשלושת השאלות, ומסביר שיש מנהג קדום המובא בכל בו ובאבודרהם שחופה היא פריסת טלית, וא"צ לחשוש לשיטת הרמב"ם שחופה היא ייחוד. יש לכך סיוע מדברי השו"ע עצמו בס' סא שפוסק שבדיעבד, גם ללא ייחוד (כאשר הכלה נידה), האשה נשואה. אם כן, האשה נשואה מיד לאחר החופה, ולא רק כשיגיע הזוג לביתו.

אמנם, בשו"ת יביע אומר (ח"ה, אה"ע ס' ח) דרך אחרת עמו, והוא מוכיח מפוסקים רבים שללא ייחוד אינם נשואים, ודלא כישכיל עבדי. ומה שפסק השו"ע בס' סא שבדיעבד חופת נידה מועילה, צריך לומר שסובר כדעת הפני יהושע (אה"ע ס' ג). הפנ"י מסביר ברמב"ם שחופה היא ייחוד, אך אינו חייב להיות ייחוד גמור הראוי לביאה.

אך, למרות שבעל יביע אומר דחה את דברי בעל ישכיל עבדי באריכות ובטוב טעם, אני הקטן לא זכיתי להבין כיצד תירץ את שאלתו העיקרית של ישכיל עבדי: מדוע לא נהגו להתייחד בזמן החתונה, הרי זו המטרה שלשמה התכנסנו!¹⁰

את השאלה השניה מתרץ היב"א, ששבע ברכות הן ברכות השבח, ואינן צריכות להיות עובר לעשייתן, וממילא לא שייך הפסק בזה.

את השאלה השלישית אינו מתרץ. אך במהדורה החדשה של יביע אומר מופיעה הערה: "וי"ל דשמחה אריכתא היא, ולא כמחוסר מעשה דמי".¹¹ ויש לצרף בזה דברי האומרים דחופה היינו בטלית כנ"ל.

על כך קשה לי: הרי יש לנו כלל שספק ברכות להקל.¹² ומדוע כאן סומכים על שיטות שלא נפסקו בשו"ע, כדי לברך?¹³

ועוד, מדוע סומכים על שיטות אלו רק לענין ברכה, ולא סומכים על שיטות אלו בדברים נוספים? לדוגמא: זוג שנישא ביום שישי, אם יתייחדו רק בשבת, יעברו על תקנת חכמים שלא לעשות קניין בשבת. הציע יביע אומר בס' ט שיתייחדו לפני השבת. משמע שלא סמך על שיטות אלו להקל בדברים אחרים. וצ"ע.

עכ"פ אין בכח שאלות אלו לשנות את המציאות, שיש זוגות שאינם מתייחדים בזמן החתונה, ולפי הרמב"ם אינם מוגדרים כנשואים.

ה. אם האשה מוגדרת נשואה, האם חייבת מיד בכיסוי ראש?

שו"ת שבות יעקב (ח"א ס' ק) סובר, שלא חייבת בכיסוי ראש עד שתביעל. ראייתו היא מדברי המשנה בכתובות (טו ע"ב): "אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע - כתובתה מאתים". משמע שביום החתונה יוצאת עם הינומא, אך אין לה כיסוי ראש. והוסיף: "וכן הוא מנהגינו שהולכין כך ביום חתונתם עם שערות סתורים". וסיים: "אלא ודאי כמו שכתבנו, דכל שלא נבעלה מותרת להלך כמו כל הבתולות" (ומזה למד שארוסה אינה צריכה כיסוי ראש, וכפי שהובא לעיל).

שו"ת ר"י הלוי (ס' ט) אמנם סובר שארוסה צריכה כיסוי ראש, אך מסכים שביום החתונה ספציפית יכולה להוציא שיערה, וכפי שהובא במשנה בכתובות. וכה דבריו:

כיון שלא נהגו שתלך כך אלא פעם אחת בעת הליכתן מבית אביהן, ולא נתכוונה בזה לפריצות אלא כולם נהגו כך בעת יציאתן

⁹ רה"י הרב סרף תירץ, שהפעם השנייה היא על שמחת החתן והכלה. אך כיון שעדיין אינם נשואים, כדי שיוכלו לברך על שמחת חתן וכלה מברכים בתחילת החתונה שבע ברכות, והם כעין יצירת החלות, שכעת התחילה שמחת החתן והכלה.

¹⁰ בילקוט יוסף (שובע שמחות חלק א פרק יב) כותב, שהסיבה שנהגו שלא להתייחד בזמן החתונה היא שאין הדבר צנוע, והוא אף בגדר פריצות. אך אם זה כך, כיון שכיום רבים וטובים נוהגים להתייחד, כבר אין הדבר בגדר חוסר צניעות, והוא הפך לחלק מטקס החתונה. והיינו מצפים שכעת יהיה ניתן להתייחד. וצ"ע.

¹¹ לא כ"כ הבנתי את הרישא של דבריו. וצ"ע.

¹² כלל זה יסודי מאוד במשנתו של היביע אומר, שסומך עליו גם כנגד פסקי השו"ע.

¹³ ויש שתייצו שכאשר יש מנהג, לא אומרים סב"ל.

מבית אביהן, בקצת גילוי כזה אין כאן שום איסור... משום דליכא איסורא אלא במתכוונת לפריצות ולעבור על דת יהודים.

בשול"ת עשה לך רב (ח"ד סי' נה) לימד זכות, שלפי הרמב"ם לא מספיק ייחוד וצריך גם הבאה לביתו. אמנם, למעשה סובר שצריכה כיסוי ראש מיד כשהיא מוגדרת נשואה.

וכן פסק גם **תשובות והנהגות** (כרך ד סי' רצד):

אפילו ארוסה חייבת לכסות ראשה וכ"ש נשואה, ומנהגנו למעשה להחמיר שמיד אחרי החופה שהיא אשת איש גמורה צריכה לכסות כל שערותיה.

וכן פסק **ילקוט יוסף** (שובע שמחות א פרק יג - כיסוי ראש לכלה):

אין הכלה חייבת לכסות את ראשה מיד לאחר שבע ברכות שתחת החופה, מפני שעדיין דינה כארוסה עד אחר הייחוד, לפי מנהגינו שאין מתייחדים אלא לאחר הסעודה. אבל למנהג האשכנזים צריכה הכלה לכסות את שערות ראשה מיד לאחר הייחוד.

1. הפסיקה למעשה

הלכה למעשה, רבתה המבוכה בין פוסקי דורנו. מחד, יש כמה סיבות לחייב בכיסוי ראש: כאשר נכנסו הזוג לחדר ייחוד בחתונה, הרי לכו"ע היא נשואה. גם כאשר לא נכנסו לחדר ייחוד, יש סיבה לשים כיסוי ראש, או מצד שהיא כעת ארוסה (וכדעת המשנה ברורה) או מצד שלגבי דברים אחרים שאנו עושים בחתונה סומכים על שיטות הראשונים שחופה איננה ייחוד (ישכיל עבדי).

מונחים בתנ"ך // אביעד וינברג ואיתן שיר

תשובות לשאלות על פרשת נח:

1. א. אלישע מתנבא בתקופת יהורם: "כעת מחר סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים בשקל בשער שומרון". השליש אשר למלך מפקפק ואומר: "הנה ה' עושה **ארוכות בשמיים**, היהיה כדבר הזה?". עונשו של השליש היה שנדרס למוות ע"י העם שרץ בלהיטות אל עבר שלל ממחנה ארם (מלכים ב פרק ז).
- ב. "אם לא אפתח לכם את **ארוכות השמיים** והריקותי לכם ברכה עד בלי די" - למרבה הפלא זהו לא ישי ריבו, אלא הנביא מלאכי בפרק ג פס' י.
2. **העיר והמגדל** - כשאבימלך בן ירובעל נלחם בעיר תבץ, הוא לוכד את העיר וניגש לשרוף את המגדל. כל העיר מתקבצת על גג המגדל, וכמובן שם מגיע החלק המפורסם שבו האישה משליכה על אבימל פלח רכב, והורגת אותו.
3. רש"י בדברים (לב, מח) כותב: "ג' פעמים נאמר '**בעצם היום הזה**'". אך האמת שיש 4 סיפורים שבהם הוזכר ביטוי זה [ועוד כמה עמים בקשר לחגים בפרשת אמור (ויקרא כג)]. ואלו הם: יציאת מצרים (כמה פעמים), בתחילת המבול בפרשת נח, בברית המילה של אברהם, ובמות משה בדברים (שם).
- תשובה לחידה:** סוף המילה 'סוף' - האות פ'. תחילת המילה 'סוף' - האות ס'. אם נכניס את המילה 'נח' לבין האותיות פ' וס', נקבל '**פנחס**' - וזו התשובה. שכוויח למי שפתר עוד בשבת!

שאלות לפרשת לך-לך:

1. בתחילת הפרשה מתוארים מסעות אברם. באחד המסעות מתואר שאברם חוזר ונוטע אהלו "**בין בית אל ובין העי**". על אלו אנשים נאמר "וישבו בין בית אל ובין העי..."?
2. על לוט ואברם נאמר: "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדו, כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו". על אלו עוד אנשים נאמר: "כי היה רכושם רב משבת יחדו, ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם"?
3. בעקבות הזלזול של הגר בשרה, שרה מטיחה באברם: "**ישפט ה' ביני ובינך**". מי אמר למי, ובאיזה הקשר, בדיוק אותו ביטוי?
4. בפרשה הקודמת נולד מצרים בנו של חם, ובפרשתנו אברהם יורד למצרים. האם תוכלו למנות 4 **שמות שונים** של מלכי מצרים?
5. הקב"ה מברך את אברהם (בין היתר): "**ומלכים ממך יצאו**". איזה עוד אדם בתנ"ך בורך בלשון דומה - "ומלכים מחלצין יצאו"?

אזכור שיר

סוף¹ ובפיוט "יום ליבשה" אנו מבקשים שה' יגאל אותנו שנית בזכות מצוות אלו, כמו שגאל את אבותינו על ים סוף ואמרו לפניו שירה. מחבר השיר הוא ר' יהודה הלוי, ושמו חתום בראשי הבתים. הפיוט במקורו נועד לאומרו בברכת אמת ויציב בשביעי של פסח, אך יש

¹ מילה - "בזכות המילה אני קורע להן את הים" (מכילתא דר' ישמעאל בשלח מס' דויה, פרשה ג; מכילתא דרשב"י יד, טו). תפילין - "ומי גרם להם לישראל להינצל? מימינם ומשמאלם... מימינם זו מזוזה שעתידין ישראל לעשות ומשמאלם זו תפילין" (מכילתא דר' ישמעאל שם, פרשה ו; מכילתא דרשב"י שם, כט). ציצית - מדרש אגדה במדבר טו, לח, קושר את הציצית למספר הימים שעברו מיצי"מ עד שאמרו שירה. והובא ברש"י שם.

יום ליבשה // מלאכי גוטמן

בפרשת השבוע אברהם אבינו מצווה על ברית המילה. מהותה של ברית המילה היא לחתום בבשרנו אות על כך שאנו חלק מעם ישראל ואנו שייכים לה, וכמו שאומרים בברכת המילה: "וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש" (שבת קלז ע"ב). בזכות דברי אברהם בפרשתנו "אם מחוטש...", עם ישראל זכה בחוט של תכלת ורצועה של תפילין (סוטה יז ע"א), שגם הם אותות על שייכותנו לה'. למצוות אלו יש קשר לקריעת ים

מקומות שנהגו לאומרו גם כשיש ברית מילה ובזמנים אחרים.² מבנה השיר הוא: שתי צלעות עם חרוז אחד, וצלע שלישית המחולקת לשנים: החצי הראשון מתחרז עם החרוז הקודם, והחצי השני מתחרז עם המשפט "שירה חדשה שבחו גאולים" (לדוגמה בבית הראשון: "דָּתָּהּ, "דָּתָּהּ" "דָּתָּהּ" "לֵים"..."גאולים):

בו ביום³ אשר לִיבִישָׁה נִהְפְּכוּ מְצוּלִים (מצולות ים) - שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים: [בית שנשמט מהרבה סידורים:

יום אשר בָּצַר נִכְבְּדָתָּהּ (נכבדת ע"י שנפרעת מהצר"), וְאֵלֵי נִחְמַדְתָּהּ, וְלִי/וְלָךְ עֲזוּ יִסְדָּתָּהּ, "מִפִּי עוֹלָלִים" (כמו שכתוב "מִפִּי עוֹלָלִים וְיִנְקִים יִסְדָּתָּהּ עַד לְמַעַן צוֹרְרִיךָ לְהִשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם" (תהלים ח, ג). כלומר, אפילו הילדים הקטנים והתינוקות הכירו בשכינה ואמרו שירה (סוטה יא ע"ב; שם ל ע"ב). "וכן פירוש הכתוב מפי עוללים ויונקים יסדת ברוה"ק עוז שהיא השירה שמספר בה עוזו של הקב"ה... נאמר בה עזי וזמרת יה גו' וסיים בהאי קרא דמייית למען צורריך להשבית אויב גו'... שהשבית וכלה צורריך ואויב של ישראל שהם המצרים שנטבעו בים". מהרש"א). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים]

הַטְּבִיעַת בְּתִרְמִית, רִגְלֵי בַת עֲנַמִּית (ה' הטביע בתרמית את מצרים, כאשר גרם להם להיכנס למים ואח"כ הטביע אותם שם. וענמית' הכוונה ל"ענמים" שהם מבניו של מצרים. בראשית י' יג), וְפַעֲמֵי שׁוֹלְמִית' (רגלי עם ישראל), יָפּוּ בְּנֵעָלִים⁵ (היו יפות בנעליהם, שאחד מן הנסים שהיו בקריעת ים סוף הוא שהים נעשה ממש כיבשה ונעליהם לא התלכלכו בטיט). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

וְכָל רוּאֵי (הרואים אותי בכבודי) מְרֹב הַתְּפִעֻלוֹת יִשְׁוֹרֵן (מלשון הבטה), וי"ג "ישירון" (ויל"מ כך גם לגירסה "ישורון"), וכן בְּבֵית הָדָדִי (בבית המקדש) יִשְׁרָרֹן (הלוויים⁶), "אֵין כָּאֵל יִשְׁרָרֹן" (דברים לג, כו. אין כמו האלוקים של ישראל), "כִּי לֹא כִצְוֹנֵנוּ צוֹרֵם

² המנהגים השונים באיזה זמן ומקום לאומרו הובאו בקונטרס מיוחד בן כ-30 עמודים שחובר על הפיוט ע"י ר' חיים ישראל טעסלער, הכולל בתוכו גם פירושים ממחזורים שונים. מי שמעוניין שאלשלח לו את הקובץ יכול לפנות אלי.

³ יש שגרסו "ים", שהים נהפך ליבשה ואז שבחו גאולים, וכלשון הפס' **הַפֶּה יָם לִיבִישָׁה בְּנֶהָר יַעֲרֹךְ בְּרָגְלָהּ**... (תהלים סו, ו). ובמשנ"ב (סי תצ ס"ק יג) פסק ע"פ הפמ"ג, שבשביעי ושמיני של פסח אומרים "יום", כי ביום זה נהפכו ליבשה, ובזמנים אחרים אומרים "ים" (ובשעה"צ שם הגירסה הנכונה "ים", ובהוצאות החדשות חשבו שזו טעות והגיהו "יום", וכך בשבוש גם בדברי הפמ"ג. ועי' מה שכתב על כך בקונטרס הנ"ל).

⁴ ויָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֵין ה' בְּהַכְּבִידִי בְּפָרְעָה בְּרָכְבוּ וּבְפָרְשָׁיו (שמות יד, יח).
⁵ שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשׁוֹלְמִית שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי נִחְזָה בָּךְ מִה תַּחֲזוּ בְּשׁוֹלְמִית כְּמַחֲלַת הַמַּחֲנִיָּם: מִה יָפּוּ פַעֲמֵיהֶם (רגלי) בְּנֵעָלִים בַּת נְדִיב... (שיר השירים ז, א-ב).

⁶ נראה שהכוונה לדברי הגמ' במס' ר"ה (לא ע"א), שבמוספי שבת היו שרים את שירת האזינו ע"פ החלוקה הזו: ל"ח ובמנחה של שבת היו שרים אז שיר (משה) ומי כמוכה ואז ישיר (ישראל). ובשירת האזינו מופיע "ואויבינו פלילים" ובשירת הים "מי כמוכה באלים ה'" שהוא כמו "אין כאל ישורון". וכן משמעות המילים "כי לא כצורנו צורם".

חֶרֶב כַּחֲלָל // הֶרֶב דִּנְיָאֵל סִגְרוֹן

אחת הדרישות בשריפת פרה אדומה היא כהן טהור. אמנם כולם היום נטמאים במת, ואם לא במת, בכלים שנטמאים במת - לפי הדין של 'חרב כחלל' שבו נעסוק בשבועות הקרובים א"ה.

נאמר בתורה (במדבר יט, טז): "כל אשר יגע על פני השדה, בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר, יטמא שבעת ימים". ודרשו חז"ל בכמה מקומות מהמילים 'בחלל חרב' - "חרב הרי הוא כחלל" (שבת קא ע"ב, ועוד), כלומר, שחרב שנגעה במת, לא זו בלבד שנעשתה טמא מת וטעונה הזאה, אלא אף נעשתה כמת עצמו, והנוגע בה נעשה אף הוא טמא מת.

אמנם הרב **עזריה אריאל** במאמרים מקיפים שהתפרסמו במקומות שונים, יצא לחדש ולטעון שבמקורות התנאיים יש ראיות רבות לכך שהמושג 'חרב כחלל' הוא רק באותה שעה שהכלי מחובר למת, שאז דינו כמת עצמו ואם ייגע בו האדם בעודו מחובר למת הוא נעשה טמא מת (ואף בכלי מתכת. ודלא כרמב"ם וראב"ד ה"ה פ"ה ה"ג. ע"ש).

לפי זה, המושג 'חרב כחלל' דומה למושג 'טומאה בחיבורין' שנוהג בכל הטומאות שנאמר בהן דין כיבוס בגדים. כגון הנושא נבלה, שהכלים שהאדם נוגע בהם בשעת חיבורו לטומאה, נטמאו כאילו נגעו בטומאה עצמה. אלא שבמת התחדש ששרשרת החיבורין גדולה יותר.

וְאוֹיְבֵינוּ פְּלִילִים (דברים לב, לא. אויבינו עצמם דנים ומבינים שאין כאלקי ישראל ולא כצורנו צורם / אויבינו יישפטו על מעשיהם). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

דָּגְלִי (דגלי השבטים) **בֶּן תָּרִים, עַל הַנִּשְׁאָרִים** מעם ישראל, וְתִלְקֹט נִפְזִים (ישראל הפזורים בארצות), "כְּמִלְקֶט שִׁבְלִים" ("וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִחְבֹּט ה' מִשְׁבַּלְת הַנֶּהָר עַד נַחַל מִצְרַיִם וְאִתָּם תִּלְקֹטוּ לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ישעיהו כז, יב). והלשון "כמלקט שבלים" מישעיהו יז, ה). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

ומגיע לישראל שתגאל אותם כיון שהם: **הַבָּאִים עִמָּךְ** (נִאָּעֵבֶר עֲלֶיךָ... וְאֶפְרַשׁ כְּנָפֵי עֲלֶיךָ וְאֶכְסֶה עֵרְוָתָךְ וְאֶשְׁבַּע לָךְ וְאֶבְרַח בְּכָרִית אִתָּךְ וְאֶם אֲדֹנִי ה' וְתִהְיֶה לִי (יחזקאל טז, ח), **בְּכָרִית חוֹתֶמֶךָ** (ברית המילה), וּמִבְטָן (סמוך ללידה/ישראל "העמוסים מני בטן") **לְשִׁמְךָ, הֵמָּה נִמְוִלִים**. שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

הָרֹאֵה/הָרָאָה אוֹתוֹתֶם (האותות שהם עבדי ה'- התפילין), **לְכָל רוּאֵי/רואה אוֹתָם** ("וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיךָ". דברים כח, י), **וְעַל כְּנָפֵי כְסוּתָם,** (נ)עֲשׂוּ גִדְלִים ("גִּדְלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אֲרַבַּע כְּנָפּוֹת כְּסוּתְךָ". דברים כב, יב). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

לְ"מִי זֹאת" נִרְשָׁמָת (לאומה שנרשם עליה "מי זאת עלה מן המדבר". שיר השירים ג, ו; שם ח, ה / "מי זאת הנשקפה כמו שחר". שם ו, י), **"הִכָּר נָא" דָּבָר אָמַת, לְמִי הַחוֹתֶמֶת** (ברית המילה), וְלְמִי "הַפְּתִילִים" (הציציות, על שם "פתיל תכלת". כלומר הכר האומה ששמרה על סימניה ונשארה נאמנה לה). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

ולכן **שׁוֹב שְׁנִית לְקִדְשָׁה** (לך לאשה. כמ"ש "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנִי שְׁנִית יָדוּ לְקִנּוּת אֵת שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפְתָּרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמִעֵילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאֵי הַיָּם". ישעיהו יא, יא), וְאֵל תּוֹסִיף לְגִרְשָׁה (כמו שגרשת אותה בזמן הגלות⁷, וְהַעֲלֶה אוֹר שְׁמִשָּׁה (כמ"ש "קומי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וּבָבוֹד ה' עֲלֶיךָ יוֹרֵחַ: כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכָּסֶה אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאֻמִּים וְעֲלֶיךָ יוֹרֵחַ ה' וּבָבוֹד עֲלֶיךָ יִרְאֶה". ישעיהו ס, א-ב; **"לֹא יָבוֹא עוֹד שִׁמְשׁוֹךְ וְיִרְחַף לֹא יֵאָסֵף כִּי ה' יִהְיֶה לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשִׁלְמוֹ יָמֵי אֲבָלָהּ"**. שם פס' כ), **"וְנָסוּ הַיְצָלִים** (של הגלות)" (שיר השירים ב, יז; שם ד, ו). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים:

בבית האחרון חוזר לדבר מעין הפתיחה:

יָדִידִים (עם ישראל) **רוֹמְמוֹךְ** ("אלקי אבי וארוממנהו"), **בְּשִׁירָה קְדֻמוֹךְ⁸**, ואמרו: **"מִי כְמוֹכָה", "ה' בְּאֵלִים** ("מי כמוכה באלים ה'"). שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְּאוּלִים.

⁷ ...הִכָּר נָא לְמִי הַחֲתֻמָּת וְהַפְּתִילִים וְהַמִּטָּה הָאֵלָה (בראשית לח, כה).

⁸ פה אמר ה' אֵין זֶה סִפָּר כְּרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהֶן אוֹ מִי מִנּוּשֵׁי אֲשֶׁר מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לֹא הֵן בְּעוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שִׁלַּחְתִּיהֶן אִמְכֶם (ישעיהו ג, א).
⁹ קְדָמוּ שְׂרִים אַחֵר נִגְנִים בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפְפוֹת (תהלים סח, כו).

וְהִשֵּׁה אֵת הַטְּהוֹרָה

כך למשל **הַמִּשְׁנִיּוֹת** בתחילת אהלות התפרשו על ידי פרשני המשנה (רמב"ם, ר"ש ותפא"י) כעוסקות בדין 'חרב כחלל', ולשונן משמע דווקא בזמן הנגיעה: "אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה... כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם טמאין טומאת שבעה" (אהלות א, א-ב). פשטות הלשון 'הנוגע' ו'הנוגעים' משמע שמדובר דווקא בזמן הנגיעה.

וכך גם לשון **הַתּוֹסַפְתָּא** (אהלות א, ד) 'הגוי והבהמה... הנוגעים במת'. וכך גם נראה מההשוואה שעורכת המשנה (שם, ד-ה) בין דין הכלים הנוגעים במת לבין אדם הנוגע בזב, והרי אדם הנוגע בזב מטמא רק בשעת חיבורו לזב כמבואר במשנה בזבים (ה, א), ומהשוואת המשנה משתמע שגם במת מדובר דווקא בשעת החיבור.

וכן **בספרי** (פרשת חוקת פסקה קל) נאמר:

'וכל אשר יגע בו הטמא יטמא...' לפי שהוא אומר 'בחלל חרב', בא הכתוב ולימד על החרב שהיא טמאה טומאת שבעה... ומה כלים הנוגעים באדם, הנוגע בכלים, הנוגעים במת - הרי הם טמאים.

מלשון הספרי "כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת" משמע להדיא שמדובר בטומאה בחיבורין. וכך גם פשטות לשון הפסוק "וכבסתם בגדיכם", שהרי הבגדים מן הסתם היו על האדם בשעת חיבורו לטומאה, והבגדים הם דוגמה לחיבורין בכל מקום בתורה.

”...אכל בכללות הישיבה, חייבת היא ליתן לאומה כל מה שחסר לה.
וכיון שבין כל הדברים המושכים את הלב בזמננו, והפועלים הרבה על החיים, היא הספרות והשירה –
מוכרחים אנו לראות שגם בזה המקצוע יהיה לנו משלנו...”
(ראי”ה קוק, אגרות הראי”ה, א, קמט)

לתשומת לב הקוראים: תלמידים הרוצים לכתוב למדור זה,
- מוזמנים לפנות למערכת העלון!

לך לך / ראש הישיבה, הרב אהרן פרידמן שליט”א

לך לך

מאֲרָצָה שְ�טוּפָה נָשָׁם וְדָם, וּמִבּוֹל שֶׁל אֵשׁ וְאֲנָשִׁים צוֹהֲלִים לְאִידָהּ.
וּמִמּוֹלֶדֶת בֵּיתָה שֶׁם אֲתָה כִּילִיד בֵּית, כְּמוֹ עֶבֶד לְיוֹצְרֵי לְבָנִים מֵאֲבֵנֵי לְבָבוֹת.
וּמִפִּית שֶׁל אָבָא בְּלִי אִם, וּבְלִי אֶחָ שֶׁהִלָּךְ אַחֲרֶיהָ, וְנִפְשׁוּ תִּבְקָשׁ מִנוּחָה בְּכַנְפֶּיהָ.

לך לך

אֵלִי וְאֵלֶיךָ, וְאֵל אֶלְפֵי רַבּוּבוֹת שֶׁהוֹלְכִים, אַחֲרֵי אַחֲרֶיהָ.
אֶל אֲדָמָה יִבְשָׁה וְרִיקָה הַמִּמָּתִינָה לְרוּעָה שֶׁיִּנְדּוֹד בְּנִחְלִיָּה, שֶׁיִּבּוֹא וַיִּפְתַּח בָּהּ אֶת יְרִיעוֹת לְבָבוֹ.
אֶל מְקוֹם נִעְלָם בְּלִבָּהּ, שֶׁאֵלֶּיךָ רַק תִּשָּׂא אֶת עֵינֶיהָ, וְתֹאמַר הֲנִי מִצָּאתִי, לִפְנֵי שְׁאוּבְךָ.

לך לך

אֶל בְּתִי מִדְּרָשׁוֹת וְעִלְעוּלֵי סִפְרִים, שֶׁם גּוֹנְזִים נִפְשׁוֹת וּמְדוּבְכִים לַחַיִּים.
אֶל טַל וּמֶטֶר קוֹלוֹת וּבְרָקִים הַנִּשְׁמָעִים בְּדַמְמָה וּבְרֹעַשׁ גָּדוֹל, וְתִרְקוֹד עֲמָהֶם כְּמוֹ עֵגֶל בֶּן שָׁנָתוֹ לְעוֹלָה.
וְהִזְהָר לָךְ בְּנִי, אֵל תִּטְבַּע בְּמַעֲמָקֵי בּוֹרוֹת נֶפֶשׁ צְמֵאִים, שֶׁאֵינָם מִתְמַלְאִים מִמֵּי נָגַר, רַק מִעֲצָמָם.

ומתי יעשו הגדלים תישים / והוא פלאי

בְּגִן יִלְדִים נֶאֱסָפוּ הַכֹּל
לְשִׁמְעַת פִּי בֵּית קוֹל.
עַתָּה רִאשׁוֹנָה לָהֶם בְּרוּרָה
לָךְ לָךְ אֲבָרָם מִפִּי הַגְּבוּרָה.

עֵינִים מִשְׁתָּאוֹת גָּמְעוּ בְּשִׁקְיָה
מַעֲשִׂיהָ שֶׁתִּהְיֶה בָּהֶם חִקּוּקָה.
כִּי־צַד עֲזוֹב אֵיתָן מוֹלֶדֶת וּמִשְׁפָּחָה
לְאַרְץ לֹא הִכִּיר הִרְחִיק בְּבִטְחָה.

פֶּשֶׁה רָעַב וּלְמִצְרַיִם יָרַד
וּבְהִבְטַחַת קוֹנֹה לֹא מָרַד.
קִלְקַל אֲחִינוּ וְנִפְרַד מֵעֲלִיו
וּבְכָל זֹאת לְהַצִּילוֹ אֲזָר מִתְּנוּי.

וּלְבִסּוֹף בְּרִית בָּאֵשׁ נִכְרְתָה עֲמוֹ
לְתַת אֶת כָּל הָאָרֶץ לְזִרְעוֹ עֲמוֹ.
וְאֵף שֶׁחֲשָׁף גָּדוֹל בְּעֵתִיד נִגְלָה
הוֹדִיעוּ כִּי כָּלָה וְכָלָה בְּגִלָּהּ.

נִכְנַס פְּתָאוֹם יִצְחָקִי לִגֵּן וְצַחַק,
”אֵין מִקְדָּם וּמֵאַחֲרָי” קָבַע וְחִקְקָה.
אַרְבָּע מֵאוֹת וּשְׁלוֹשִׁים מוֹשֵׁב בְּנֵי גֵרִים
וְחִיב אֲתָה לוֹמַר מִבֵּין הַבְּתָרִים.¹

הִרִי בֶן מֵאָה יָלַד בֶּן הַנֶּעֱקָד
וּמִשָּׁם אֲרָבַע מֵאוֹת שָׁנִים שָׁקַד,
לְמִ”ד שָׁנִים תוֹסִיף לְחִשְׁבוֹן
וְלִמַּד שָׁבוֹן שְׁבַעִים הָיָה אֵב הַמּוֹן.
וַיְדוּעַ כִּי בֶן חֲמִשׁ וְשִׁבְעִים מִחֶרֶץ יֵצֵא!
וְאִם בֶּן עַל כְּרִחָף תִּשְׁכַּח וְתִמְצָא,
שָׁקֶדֶם שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ לְעִבְרֵי לָךְ לָךְ
כְּכָר שֶׁהָהּ הוּא בְּאַרְץ הַמִּבְטָחָה²
פְּרִדַּת לוֹט וּמִלְחָמוֹת עֲמִים
הִלֵּא הֵמָּה סְפוּרִים קְדוּמִים
וְנִמְצָא צוּי רִאשִׁית הַפְּרָשָׁה
אַחֲרוֹן לְכָל מִכָּח הַהִקְשָׁה.³
וְלִסְיִם יִלְדִים חֲבִיבִים וְרִבִּים,
אֵל נָא תִשָּׂאוּ בְּכַחוּרֹתֵיכֶם רִקִּים.
גִּנְתְּכֶם זְכוּתָהּ לֹא תִשְׁעַר
אֶף לָכֶם לְעֵין בְּעֵתִיד נִשְׂאָר,
וְלוֹ תוֹאִילוּ רַק ”מִקְיָה וְנִקְיָה” לְרִאוֹת
יִחְסַר לָכֶם וְדָאִי פִשְׁטֵי מִקְרָאוֹת...

² מפתיע לגלות שאברהם היה בארץ כנען בברית בין הבתרים בן 70, ולכאורה חזר לחרן לאחר מכן ונאמר לו "לך לך" - **לשוב** לארץ בגיל 75. וכן מופיע במפורש במדרש סדר עולם, וכן פירשו התוספות בברכות ז' ע"ב, וכן כתב הרמב"ן בסוף פרשת נח ועוד מפרשים רבים.
³ הסבר הפרשה באופן זה מעלה קושיות רבות. וכי מדוע נשתנו סדרי המאורעות? מה קדם למה? מדוע אברהם חזר לחרן אחרי שכבר היה בארץ כנען? מדוע לוט חזר עמו ושוב חזר לסדום? אך כיון שאין זה נושא החיבור, שכל מטרתו לעורר לכך שהדברים אינם תמיד כפי שלמדנו בגן, אניח לקורא לעיין ולחקור.

¹ רש"י שמות י"ב, מ - בברית בין הבתרים נגזרה הגזירה של ארבע מאות שנה, שהתחילו להימנות מהולדת יצחק. עיין שם שהוא מוכיח זאת באריכות מחישוב השנים הכתובות בתורה.

